

TÜRK SİYASETİNDE POLİTİK DİL KULLANIMI: RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN 12 HAZİRAN 2011 GENEL SEÇİMLERİ MİTİNG KONUŞMALARININ, SÖYLEM DİLİNİN İÇERİK ANALİZİ

Yrd. Doç. Dr. Gökmen KANTAR
Namık Kemal Üniversitesi
İİBF SBKY
gokmenkantar06@gmail.com

Öz

Söylem, terim olarak yüzyıla yaklaşan bir süredir dilimizde olup; toplumun bütün kesimlerince başvurulup kullanılmaktadır. Yaşadığımız çağ artık bir söylem çağı olup, dünyadaki genel geçer bilimlerin hepsi söylem kavramının etkisi altındadır. Söylem analizi, dilin kullanım biçimini ve işlevlerini inceler. Kelimeler, cümleler ve diğer metinsel ifadeler, arka plan bilgisine dayanılarak çıkarımda bulunulabilecek içerikleri ya da iddiaları, ima yoluyla ortaya koyabilme özelliğindeki söylem ve iletişim, önemli ideolojik boyutlara sahiptir. Ak Parti'nin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 12.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türk siyasi tarihinde, siyasette kesintisiz en çok seçim kazanan ve en çok tartışılan siyasi liderlerinden birisidir. Bu nedenle Erdoğan'ın, Türk Siyasetindeki başarısı incelenmeye değer bulunmuştur. Böylelikle Erdoğan'ın hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak; 12 Haziran 2011 seçim mitinglerinde kullandığı, "Politik dil" söylem tarzı, içerik analizi yöntemiyle incelenecektir. Erdoğan'ın seçim dönemlerindeki miting konuşma metinleri; doğal dil kullanımı, retorik unsurları, ele aldığı gündem konuları ve "Ben ve Biz" zamirlerini kullanma biçimi açısından değerlendirilecektir. Bulgular tablolar halinde düzenlenecek ve karşılaştırma yapılarak analiz edilecektir. Ortaya çıkan siyasal söylem analizi ile "Türk Politik Dilinin" değişim ve dönüşümleri belirlenecektir.

Anahtar Sözcükler: Söylem, Siyasal Söylem Analizi, Politik Dil, 12 Haziran 2011 Seçimleri, Recep Tayyip Erdoğan.

**POLITICAL LANGUAGE USE IN TURKISH POLITICS:
POLITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF RECEP TAYYİP
ERDOĞAN'S MEETING SPEECH IN 22 JUNE 2011
GENERAL ELECTIONS**

Abstract

The term of discourse that emerged with the studies conducted in western World in the beginning of 20th century and became dominant in its own field in 21th century has been referred and used as a term by all fractions of the society for nearly a century. The current age is a discourse period and all the universal sciences are under the effect of discourse. There isn't an absolute reality any longer but absolute discourse. Discourse analysis is a research method that is interested in meaning products occurred through speech and texts and used wide- ranging social and cultural research. Discourse analysis examines the usage style of the language and its functions. Discourse and communication that have the speciality to reveal words, sentences, other contextual statements by the way of implication have significant ideological dimensions. Recep Tayyip Erdoğan, the founder of Justice and Development Party and the president of Republic of Turkey is one of the political leaders who continuously wins elections and who is undoubtedly at issue during Turkish political history. His success is worth being examined in Turkish Politics. The speech and discourse style used by Erdoğan during the elections will be analysed through discourse analysis method by considering his life, political development process and factors influencing his political personality. In this study, discourse analysis method will be used with the aim of determining the features of political discourse with reference to Erdoğan's meeting speech from 12 June 2011 general elections. For this speech texts will be examined in terms of natural speech usage, its rhetoric elements and discussed agenda topics. Findings will be ordered by tables and evaluated by comparison. Especially, Erdoğan's usage style of the pronouns "I" and "we", the style of approaching agenda topics and his methods used for persuasion will be used as analysis tools. With the emergent political discourse analysis change and transformation of "Turkish Political Discourse" will be determined.

Keywords: Discourse, Political Discourse Analysis, Political Speech, 12 June 2011 elections and Recep Tayyip Erdoğan.

Giriş

Yaşadığımız Çağ, bir söylem çağı olup; artık dünyadaki beşeri bilimlerin hepsi söylem kavramının etkisi altındadır. Söylemin keşfinden sonra, artık evrensel mutlak gerçeklik yoktur; gerçeklikler vardır. Gerçeklik, söylemle ve söylem içinde inşa edilen bir şeydir. Her söylem bir gerçeklik inşasıdır ve dolayısıyla söylemlere artık tekabül eden geçeklikler söz konusudur (Sözen, 2014: 9). Sürekli olarak değişen ve gelişen postmodern dünyada aynı zamanda;

söylemlerde değişip ve gelişmektedir. Söyleme dayalı değişimin en açık olarak yaşandığı yerlerden birisi de “Siyaset ve Siyasal söylem”dir. Siyasal söylemin en dinamik aktörlerinden birisi olan Liderlerin, “Politik Dil” kullanımının araştırılması; içinde bulunduğumuz dönemin “Yapı çözümüne” veya metin anlamına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Söylem analizi konuşma ve metinler aracılığı ile oluşan, anlam ürünleriyle ilgilenen, geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir (Van Dijk, 1991: 114). Söylem analizi eleştirel yönü ile Neo-Marksist düşünürlerin, Frankfurt Okulu ve Batı Marksizm’inin dile yaptığı vurguyu merkeze alır. Disiplinler arası bir yaklaşım olan söylemin, inceleme yaptığı alan; sosyoloji, dilbilimi, sosyolengüistik (toplumdilbilim) ile söylemin kesiştiği alandır (Sözen, 2014: 83). Söylem analizi alanına yönelik literatür çalışmalarına baktığımızda daha çok Foucault merkezli, Van Dijk’ın haber söylem analiz yöntemine dayanan çalışmaların yapılmış olduğu görülmektedir. Yapılan bu akademik çalışmalar daha çok yüksek lisans ve doktora çalışması olarak yapılmıştır. Bu araştırmanın odak noktası, yapılan önceki çalışmalardan farklı olarak Türk siyasetinde “Politik Dil” kullanımının söylem analizinin ilk örneklerindedir. Söylem analizinde ve özellikle metin incelemelerinde genellikle, postyapısalcı ve Foucault’cu söylem kuramlarından etkilenerek güç ilişkileri üzerinde durulur. Foucault, “Bilgi ve iktidar” ilişkisinden yola çıkarak bir özne kavramsallaştırması geliştirmiştir. Bu, bir anlamda insanın nasıl bir bilginin nesnesi haline getirildiğine işaret eden sürecin anlatımıdır. Kısaca Foucault’ya göre insan, kendi özgürlüğüne sahip olmak ve kendi varoluşunun öznesi olmak için bilgi nesnesi haline getiriliyordu (Durna ve Kubilay, 2010: 52). Bu çalışmada, siyasal söylemin belirleyen aktörü olarak, Lider kavramından hareketle; Erdoğan’ın 12 Haziran 2011 genel seçimleri öncesi, seçim bölgelerinde benzer nitelikte yaptığı 37 miting konuşmasının “Politik Dili” incelenecektir. Böylelikle, Türk siyasal söyleminin dönemsel olarak belirgin özellikleri, varsa tanımlamaları ve değişimleri ortaya konulacaktır. Adalet ve Kalkınma Partisinin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin 12.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türk siyasi tarihinin, siyaseten kesintisiz en çok seçim kazanan ve politik dil olarak en çok tartışılan Liderlerinden birisidir. Bu nedenle yapılan çalışma ile Erdoğan’ın, hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak; 12 Haziran 2011 seçimlerinde kullandığı politik dil veya siyasal söylem tarzının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Erdoğan'ın seçim meydanlarında yapmış olduğu miting konuşma metinleri içerisinde temel olarak şu soruların cevaplarını arayacaktır:

- Söylemi dile getireni (kim söylüyor),
 - Otoritesini/gücünü (neye dayanarak),
 - Dinleyiciyi (kime söylüyor),
 - Amacını (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor)
- kapsar.

Bu sorular ışığında, Erdoğan'ın 12 Haziran 2011 seçimlerinde yapmış olduğu 37 miting konuşmasının, doğal dil kullanımı, retorik unsurları, ele aldığı gündem konuları ve kullandığı “Ben ve biz” zamirlerini kullanım biçimi kapsamında temalaştırma çalışması yapılarak incelenecektir. Sonuç olarak Erdoğan'ın, ortaya koyulan siyasal söylem analizi ile Türk Siyaset Dilinin özellikleri ve toplumsal gerçekliğinin yansımaları, tanımlanması ve değişimlerini ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

1. TEORİK ÇERÇEVE

Söylem, Söylem kuramları, Söylem analiz yöntemi, Lider kavramı ve Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi hayatına genel bir bakış.

1.1. Söylem: Söylem, bir dilbilimci için “Cümlelerin ötesindeki” anlamına gelirken, bazıları için söylem çalışması dilin kullanımına işaret edebilir. Eleştirel kuramcılar, gücün söyleminden, iktidarın söyleminden bahsederek, sosyal bilimlerle farklı bir açıdan bağlantı kurarlar (Mutlu, 2008: 262). Söylem analizi politika alanında, görece geç kullanılan bir teknik olmuştur. Politika, söylem analizcileri tarafından henüz çok fazla bilinmeyen bir alan olduğu için yapılan politik dil ve söylem çalışmalarının genellikle çoğunluğunu, dilbilimciler ve söylem analizcileri yapmıştır. Ülkemizde söyleme dair yapılan çalışmaların en kapsamlısı Edibe Sözen'in “Söylem” adlı eseridir. Edibe Sözen bu konuda *Söylemi* şöyle tanımlar; “Hayat söylemlerdedir ve hayat söylemler ile gerçekleşir. Artık Newton'un mutlak zamanı ve uzayı içinde değil; belirsiz, kaotik bir söylemler evreninde yaşıyoruz” (Sözen, 2014: 9).

1.2. Söylem Kuramları: 20. yüzyılın başlarında Batı dünyasında özellikle dilbilim alanında yapılan çalışmalar ile Söylem kavramı ortaya çıkmıştır. Söylem terim olarak, son elli yıldır dilbilimciler, insanbilimciler, yazın kuramcılar, toplumbilimciler ve toplumun bütün kesimlerince sahiplenilen ve kullanılan bir kavramdır (Kantar, 2016:25). Modernizm ve modernleşme sonrasında, içinde bulunduğumuz çağ postmodernizmle gelişmiş bir söylem çağıdır ve dünyadaki genel geçer insani bilimlerin hepsinde söylem kavramının

tesiri görülmektedir. Bugüne kadar ortaya konulan çalışmalarda gerek yapısalcılar gerekse postyapısalcılar insanın anlama yetisine ve buna bağlı olarak söylem alanına çok büyük katkıda bulunmuşlardır. Özellikle Saussure, Strauss, Lacan, Barthes, Derrida, Gadamer ve Foucault gibi düşünürler önemli fikirleri ile insanlığın anlama yetisine büyük hizmetler etmişlerdir. Yapılan bu araştırma alanları Söylem incelemelerinin kuramsal temelini oluşturur. Foucault'a göre, söylem üretmek, her toplumda, görevleri onun gücünü ve tehlikelerini önlemek, dizginlemek, maddiliğini savuşturmak olan birtakım yollarla, hem denetlenmek, hem ayıklanmak, hem de örgütlenmek ve yeniden paylaştırılmaktır (Foucault, 1987: 23,24). Foucault, arkeoloji kitabında söylemi; özneyi, tarihi ve bilgiyi birleştiren kavram olarak görür. Çünkü söylem bir açıdan onları değişik diziler içine yerleştirip dağıtırken, bir başka açıdan da hem bu dizilerin oluşumuna ilişkin kuralları tanımlar hem de diziler arasında ilişkiyi kurarak bu ilişkinin özelliklerini ve sınırlarını belirleyip aktarır. Diğer bir deyişle, söylemin seçici, tanımlayıcı, belirleyici ve aktarıcı özellikleri vardır (Doltaş, 2003: 51).

1.3. Lider kavramı ve Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi hayatına genel bir bakış: Liderlik, dünyanın her yerinde toplum düzeni içerisinde belirli bir destek ile temsil edilen bir olgudur. Toplumsal yaşamın her alanında “Liderlik” kavramı ile karşılaşma imkânı vardır. Devlet yönetiminden siyasal partilere, sivil toplum kuruluşlarından üniversitelere, büyük şirketlerden küçük işletmelere her alanda birden fazla insanın, bir amaç doğrultusunda bulunduğu yerde belirli bir etkiye sahiptir (Komşuoğlu, 2003: 5). Liderliğin oluşabilmesi için, kişinin resmi yetkilerle donatılması şart değildir. Burada önemli olan nokta liderin, kişileri peşinden sürükleyebilecek özellikleri bünyesinde taşıyabilmesidir (Arklan, 2004: 46). Liderin, izleyenleri etkileyebilmek için kullanacağı bazı güç kaynakları vardır. French ve Bertham Raven'a göre bunlar, “Yasal güç, ödüllendirme gücü, zorlayıcı güç, uzmanlık gücü, karizmatik güç” tür. Bu çalışmanın temel ilgi alanı olan Erdoğan'ın kullandığı “Politik Dili”, Türk siyasal yaşamındaki rolü ve yapmış olduğu siyasal liderlik, liderlik kavramı açısından alt bir başlık olup ve siyaset biliminin ilgi alanına girerken; söylem açısından ise disiplinler arası bir çalışmadır (Eraslan, 2004). Siyasal liderlik açısından bir inceleme yapılırken, ulaşılabilecek en önemli kaynaklar liderlerin oto-biyografileri veya siyasal liderlik fikirlerinin, lider olarak görülmelerini sağlayan süreç içindeki sözlü veya yazılı söylemleridir. Bunlara örnek Hitler'in *Kavgamı*, Gandhi'nin *Satyagraha'sı*, Atatürk'ün *Nutku*, Alparslan Türkeş'in *Dokuz Işık Doktrini*, Bülent Ecevit'in *Ortanın Solu*,

Necmettin Erbakan'ın *Davam*'ı, Süleyman Demirel'in *Yeni Bir Sosyal Mukaveleye Doğru'su*, Ahmet Davutoğlu'nun *Stratejik Derinlik*'i örnek verilebilir (Komsuoğlu, 2003: 21).

3 Şubat 2003 tarihinde, özel bir üniversitenin düzenlediği liderlik konulu panelde konuşan Erdoğan, şu cümleleri vurguluyordu: "Lider olunmaz, lider doğulur." Konuşmayı ana haber bülteninde, izleyicilerin dikkatle izlemeleri gereken haberler arasında yayınlayan özel televizyon kanalı ise, Erdoğan'ın liderlik dersleri verdiğini, alt yazı olarak gösteriyordu (Kaya, 2003:5). Erdoğan, Türkiye'de (1990'dan sonra) alt toplumsal yapıdan üst toplumsal yapıya geçişin en önemli aktörüdür. Daha açık bir şekilde O, doğu ile batı, zengin ile fakir, köyle ile şehir, Müslüman ile laik arasında yaşanması gereken dolaşımın lideridir. Ancak hep birinci seçenekten ikinci seçeneğe doğru bir söylem geliştirip siyaset yaptığından; Türkiye'nin geleneksel siyaseti ve politik dili açısından zor bir aktör olarak algılanmış ve tartışmaların odak noktası olmuştur (Yıldırım, 1999: 138). Aslen Rizeli olan Recep Tayyip Erdoğan 26 Şubat 1954'te İstanbul'da doğdu. Erdoğan'ın, dünyaya geldiği "Kasımpaşa" semti onun kişiliği, tavırları ve dünya görüşünün şekillenmesinde büyük rol oynadı. Karadenizli olmasına rağmen tüm Türkiye O'nu "Kasımpaşalı" tavırları ile tanıdı ve sevdi. "Kasımpaşalı" denildiği zaman akla gelen ilk kişi olan Erdoğan, Kasımpaşalı kimliğinden hiçbir zaman vaz geçmedi veya inkâr etmedi (Çetin, 2003:9). 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen Erdoğan, siyasî yeteneği, ekip çalışmasına verdiği önem, insan kaynakları ve malî konulardaki başarılı yönetimiyle dünyanın en önemli şehirlerinden biri olan İstanbul'un kronikleşmiş sorunlarına doğru teşhis ve çözümler üretti. Su sorunu, yüzlerce kilometrelik yeni boru hatlarının döşenmesiyle; çöp sorunu ise dönemin en modern geridönüşüm tesislerinin kurulmasıyla çözümlendi. İstanbul'da en önemli problem haline gelen hava kirliliği sorunu, Erdoğan döneminde geliştirilen doğalgaza geçiş projeleriyle son bulurken, kentin trafik ve ulaşım açmazına karşı 50'den fazla köprü, geçit ve çevre yolu inşa edildi; sonraki dönemlere ışık tutacak birçok proje geliştirildi.

Erdoğan, 12 Aralık 1997'de Siirt'te halka hitaben yaptığı konuşma sırasında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere tavsiye edilen ve bir devlet kuruluşu tarafından yayınlanan bir kitaptaki şiiri okuduğu için hapis cezasına mahkûm edildi. 21 Nisan 1998 günü açıklanan kararda Erdoğan, TCK'nın 312/2 maddesi (halkı din ve ırk farklılığı gözeterek, kin ve düşmanlığa tahrik etme) uyarınca önce bir yıl hapis cezasına daha sonra; iyi şartları göz önünde bulundurularak 10 ay hapis, 716 bin lira ağır para ve ömür boyu

siyaseten men cezasına çaptırıldı (Çakır ve Çalmuk: 2001: 81). Tarihe geçecek bir yargı süreci sonunda, mahkûm edilen Erdoğan, Pınarhisar cezaevinden 120 günün sonunda tahliye edildi. Cezasını tamamlayan Erdoğan'ın tahliyesi de olay oldu. FP'de "Yenilikçi" kanat olarak başlayan hareket sonra kamuoyunun ısrarlı talebi ve gelişen demokratik sürecin bir sonucu olarak 14 Ağustos 2001'de parti haline geldi. Erdoğan, arkadaşlarıyla birlikte Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AK Parti) kurdu ve Kurucular Kurulu tarafından AK Parti'nin Kurucu Genel Başkanı seçildi. Erdoğan, 2002, 2007 ve 2011 genel seçimlerinden büyük bir başarı ile çıkmış ve 10 Ağustos 2014 yılına kadar T.C Başbakanlığı görevini üstlenmiştir. Bu tarihte yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 12.Cumhurbaşkanı seçilmiştir ve halen bu görevi sürdürmektedir. Erdoğan'ın siyasal karizması, Ak Partinin kazandığı seçim zaferlerinde önemli bir model arz etmektedir. Bu aslında Erdoğan'ın, içinde bulunmayı isteyip veya istememekle alakalı bir durumu değildir. Kitleler, içinde buldukları sosyolojik, politik ve ekonomik koşullar nedeniyle Erdoğan'a böyle bir anlam yükleyolarlar. Erdoğan, burada önemli bir anlatım liderine dönüşerek; nesnel koşulların karizmatik bir yansıtıcısı konumuna gelmektedir. Çünkü toplumsal hafızamızın bilinçaltında, tarihsel olarak sürüp gelen "Protest" modellerin imgelerini taşımaktadır. Erdoğan, bu siyasal ve antropolojik karizmatik kimliğinden dolayı; toplumsal ilgi görmekte ve kitlelerin eğilimlerini seferber ederek siyasi desteğe dönüştürebilmektedir (Yıldırım, 2002:68). Söz konusu bütün bu özellikleri ile Erdoğan, eylemleri ve söylemleriyle oluşturduğu "Politik dil" ile Milli Görüş çizgisinden başlayarak, Ak Parti iktidarında, Türk Siyasetinin değişimine ve gelişimine liderlik etmiştir.

2. ÖRNEK SÖYLEM ANALİZİ İNCELEMESİ

12 Haziran 2011 seçimleri, Erdoğan'ın miting Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı, Retorik ve Gündem Konularını Ele Alış Biçimi:

2.1. 12 Haziran 2011: 12 Haziran 2011 genel seçimlerine girilirken, seçimde kimin birinci olacağı toplumun bütün kesimlerince önceden tahmin edilmiştir. Seçimler öncesi kamuoyundaki genel algı şöyle idi: Ak parti birinci parti, CHP ana muhalefet partisi olarak görevini sürdürmeye devam edecek, MHP barajı geçip meclisteki yerini alacaktı. Erdoğan'ın 3 Kasım 2002'den bu yana girdiği bütün seçimlerden Ak partiyi birinci olarak çıkarmayı başarmıştı. 12 Haziran seçimlerine Ak parti "İstikrar sürsün Türkiye büyüsün", CHP "Yeni

CHP” olarak herkesi kucaklayan “Her vatandaş rahat bir nefes alacak”, MHP ise “Ses ver Türkiye” sloganıyla seçime girdiler (İnsel, 2011:15). Erdoğan seçim çalışmalarına, rakiplerine oranla daha geç başlamıştır. Bunun arkasında yatan sebep, seçmenlerin karşısına iddialı bir program ve ülkeyi geleceğe taşıyan projelerle çıkmak istemiş olmasıdır. Erdoğan’ın başkanlığındaki Ak parti, 12 Haziran seçimlerinde, seçmenin karşısına “Uсталık dönemi” olarak nitelendirdiği bir kampanya ile çıkmıştır. Diğer yandan muhalefet partisi olan MHP ise seçim çalışmalarına ilk başlayan partilerden biridir. Ancak seçim öncesi yaşadığı “Kaset skandalları” ile seçim kampanyası ciddi sekteye uğramış ve MHP bir yandan seçim dönemi iletişimini sürdürmeye çalışırken diğer bir yandan kriz yönetimi yapmak zorunda kalmıştır. 12 Haziran seçimleri öncesinde gündemi kaplayan kaset skandalları, Türk siyasi tarihinde yeni bir sayfa açarak özel bir durum oluşturdu. MHP başına gelen bu kaset skandalları, Türk siyasi tarihi açısından bir dönüm noktası olmaklar beraber; 12 Haziran seçimleri öncesinde yaşanan en sıra dışı olay olarak seçmenin gündeminde yer aldı. Siyasi partiler 12 Haziran seçimlerinde yeni bir mecra olan sosyal medyadan da ilk defa yararlanmaya başlamışlardır. Sosyal medyadaki propaganda faaliyetlerinin, seçim sonuçlarını ne ölçüde etkilediğine ilişkin bilimsel veriler yapılan yeni çalışmalar ile incelenmektedir. Ayrıca sosyal medyada siyasi liderlerin geniş bir izleyici kitlesince takip edilmektedirler. 2011 yılı, Türk siyasi tarihinde, eski Türkiye-Yeni Türkiye mücadelesinin belirginleştiği bir yıl olmuştur. Bu dönemde Erdoğan’ın başkanlığındaki Ak parti kadroları, her fırsatta yeni Türkiye imkânını ve hangi enstrümanlar aracılığıyla bu hedeflerini gerçekleştirebileceklerini ifade etmişlerdir. 12 Eylül 2010’daki referandumun yeni Türkiye ihtimalini somut kazanımlara kavuşturması, 2011’in en önemli seçim gündeminin yeni Anayasa yapımı olacağını ortaya koymuştu. 12 Haziran seçimlerini diğer seçimlerden önemli kılan, yeni Anayasa’nın hangi siyasal ve toplumsal kesimin öncülüğünde yazılacağını belirleyecek olmasıydı. Bu çerçevede, 2011 yılının Türkiye açısından, en kritik olayının 12 Haziran seçimleri olduğu söylenebilir. Türkiye’de iç politikadaki gelişmelerine bakıldığında, 12 Haziran’ın; hem aktörlerin pozisyonlarında, hem de siyasal gündeme taşınan konuların tartışılma biçiminde bir milat teşkil ettiği görülmektedir. Bu çerçevede, asker-siyaset ilişkilerindeki normalleşmenin de, PKK ve Kürt sorunundaki gelişmelerin bu dönemde yeni bir evreye ulaşması da seçimlerin işaret ettiği yeni Türkiye imkânı ile ilişkilidir. Erdoğan’ın Başkanlığındaki Ak partiye göre, 12 Haziran seçimleri, eski Türkiye çatısını ayakta tutan vesayetın en önemli göstergesi olması hasebiyle asker-siyaset

ilişkilerine ve Türkiye'nin eski ile yeni formu arasındaki geçişte en belirleyici imtihana sahip olan PKK'nın silahsızlandırılması ve Terör sorununun çözümüne yönelik gelişmelerin en büyük belirleyeni olarak anlaşılmıştır (Ete, 2011:13). Diğer yandan ise 12 Haziran öncesinde, seçime giren siyasi partilerin seçim stratejisini belirleyen en önemli dinamik, 9 ay önce gerçekleştirilen referandum olmuştur. 12 Eylül 2010'daki referandumunu bir genel seçim provası olarak değerlendiren siyasi partiler, 12 Haziran seçimlerini, referandumdan aldıkları sonuçları tamir etme veya tahkim etme süreci olarak değerlendirmişlerdir. AK Parti, seçimlere, Yeni Türkiye'yi inşa etme anlamı yüklerken; CHP, değişim dinamiğini sürdürme ve yeni lider kadrosunun koltuğunu koruma; MHP, siyasal hayatta kalıcılığını sürdürme; BDP ise Kürtlerin tek meşru/etkili sözcüsü olma anlamı yüklemiştir. Başka bir deyişle, CHP, MHP ve BDP seçimlere kendi akıbetleri ve siyasal yaşamdaki rolleri ile sınırlı bir anlam yüklerken, AK Parti, seçimleri doğrudan doğruya ülkenin yeniden inşasını mümkün kılacak bir süreç olarak değerlendirmiştir. Siyasi partiler, 12 Haziran seçimlerine birbirlerinden farklı anlamlar yükleseler de, bütün siyasi partileri ortak kılan temel dinamik, siyasi partilerin vesayet sisteminin gerilemesini sembolize eden referandumdan sonra, ilk defa gerçek partiler olarak seçime girmiş olmalarıdır. Vesayet sisteminin gerilemesi dolayısıyla, siyasi partilerin sistem içindeki ağırlığının seçim sonuçlarıyla ölçüleceği gerçeği, siyasi partileri sahici ve etkili kampanyalar yapmaya sevk etmiştir. Bu durum, bütün partilerin, kendi kemikleşmiş tabanlarıyla yetinmeyip başka toplumsal kesimlerin de desteğini almalarına yol açacak bir aday yelpazesine başvurmalarına ve seçim beyannamelerinde orta vadeli projelere yer vermelerine yol açmıştır (Ete, 2011: 13). Erdoğan'ın, ikinci iktidar döneminden sonra gündeme gelen iktidar yorgunluğu kaygılarını giderme, siyasal ve toplumsal kalıcılığını teyit etme, 2002 ve 2007 seçimlerinde yeterince nüfuz edemediği kesimlerin desteğini alma ve iktidarı boyunca sözcülüğünü üstlendiği Yeni Türkiye inşasını, Anayasa çıkaracak bir destekle gerçekleştirme imkanlarını 12 Haziran genel seçimlerine yüklemiştir. Bunun için Erdoğan AK parti içinde, bir yandan parlamenter grubunun yüzde 56'sını yenileme, diğer yandan 2023 yılına işaret eden 12 yıl vadeli projeler üretme yoluna gitmiştir. Böylece kamuoyunda gündeme gelen kaygıların anlamlı olmadığı mesajını veren bir kampanya yürütmüştür. 12 Haziran 2011 seçimleri ile ilgili kamuoyunda yapılan araştırmaların bir bölümü Tablo 1.1'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 1.1: 2011 Genel Seçimleri öncesi yapılan, Seçim Anketleri

Şirket	Ak parti	CHP	MHP	BDP
KONDA	46,5	26,8	10,8	6,7
ANDY-AR	52,3	24,8	9,8	-
ANAR	48,7	25,7	11,9	-
SONAR	50,93	25,78	12,45	4,27
GENAR	47,7	26,02	13,08	5,3
POLMARK	47,4	25,2	-	-
METROPOL	42,0	29,0	15,0	-

Tablo 1.1’de anlaşılabacağı gibi Türkiye 12 Haziran 2011 milletvekilliği genel seçimlerine çok şaşırtıcı bir seçim tahmini veya öngörüsü ile girmemiştir. 12 Haziran öncesi yapılan bütün kamuoyu araştırmalarında anket şirketleri ortalama olarak aynı sonuçları üç aşaa beş yukarı tutturmuştur. Erdoğan’ın kendi ifadesiyle, “Uсталık Dönemi” olarak söylem haline getirdiği bu seçimlerin aslında malumun ilanı gibi Erdoğan’ın sekiz yılı aşkın iktidarı ile muktedir olarak girdiği bir seçim olmuştur. Türkiye, çeyrek asırlık tek parti rejiminin ardından 1950’de serbest seçimlerle tanıştığından beri seçimler ülke kaderinin belirleyeni olmuştur. 1950- 1960 arasında, toplumun siyasal vesayetin hüküm sürdüğü tek parti rejiminden duyduğu rahatsızlığın yansıması şeklinde tezahür eden seçimler, bu dönemden sonra da askeri ve sivil bürokrasinin siyasete müdahalelerini ifade eden kurumsal vesayetten rahatsızlığın ifadesi olmuştur. Ancak serbest seçimlerin yapıldığı günden bugüne dek seçimlerin siyasi iktidar denklemi üzerinde belirleyici olduğu tek dönem 1950-60 olmuştur. Bu 10 yıllık dönemden sonra dört askeri müdahale, sayısız müdahale teşebbüsü ve bu müdahalelerin denetiminde hazırlanan anayasal düzenlemelerle, seçilmişler atanmışların denetimine alınmış; seçimler sadece hangi siyasi partinin, gerçek gücü elinde bulunduran bürokrasiyle iktidarı paylaşacağını belirlemek için yapılmıştır. Yarım yüzyılı aşkın bu süreçten sonra Türkiye ilk defa 12 Haziran’da bürokrasinin gücünün sınırlandığı bir ortamda seçimleri gerçekleştirmiştir. Son yıllarda bürokrasinin gücünü ve yetki alanlarını sınırlamaya yönelik gerçekleştirilen anayasal düzenlemeler, legal sınırların dışına çıkan aktörlere yönelik soruşturmalar, siyasete dışarıdan yapılan müdahalelere karşı

kamuoyunda oluşan tepki ve farkındalık ile yol alan demokratikleşme süreci, vesayet rejimini ciddi ölçüde geriletmiştir. 12 Eylül 2010'da gerçekleşen referandum, bu süreci tahkim etmiştir. Referandumla beraber bürokrasinin büyük ölçüde iktidar denkleminde çıkması, hem siyasi partileri sadece millete yönelmek zorunda bırakmış, hem de seçimlere iktidarı belirleme yetkisi tanımıştır. Seçimlerin iktidar kompozisyonunu belirleyen yegâne dinamik haline gelmesi, 12 Haziran'ı Cumhuriyet tarihinin en kritik seçimlerinden biri haline getirmiştir. Seçimleri önemli kılan bir diğer unsur, sonuçların, 12 Eylül referandumunun sembolize ettiği vesayeti geriletme sürecini teyit etmesidir. Bu anlamda seçimler, iki şekilde vesayeti geriletme bir işlev görmüştür: Öncelikle, kuruluşundan beri vesayetle mücadelenin sözcüsü olan ve bu uğurda 10 yıl boyunca sıkıntıları göze alarak vesayet sürecini geriletmeyi başaran AK Parti, toplumsal desteğini arttırarak, sorgulanamayacak bir şekilde siyasal ve toplumsal merkeze yerleşmiştir. AK Parti'nin, girdiği üçüncü genel seçimde oylarını %50 seviyesine taşıması, vesayetle mücadele ve demokratik standartları yükseltme stratejisinin arkasındaki toplumsal desteği ortaya çıkarmıştır (Ete, 2011:14).

12 Haziran seçimleri, yeni Anayasa sürecinin gündeme taşınması bağlamında da vesayeti geriletici bir görev yüklenmiştir. Referandum sürecinin bir devamı olarak siyasal gündeme taşınan yeni Anayasa yazımı, seçim sürecinde bütün siyasi partilerin desteğini almış ve seçim sonrasında en önemli siyasal meselesi haline gelmiştir. Anayasa'nın en önemli siyasal gündeminin özgürlüklerin genişletilmesi ve demokratik standartların yükseltilmesi olduğu göz önüne alındığında, seçimlerin bir diğer önemli siyasal sonucunun vesayet sistemini ortadan kaldırmak olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, siyasetteki yansımaları dolayısıyla, 12 Haziran seçimlerinin 14 Mayıs 1950 seçimlerine benzediğini söylemek mümkündür: 1950'deki seçimlerin tek parti döneminin siyasal vesayetini yıkıp, demokratik bir dönemi başlatması gibi 12 Haziran seçimleri de, işaret ettiği yeni Anayasa ile yarım asırlık kurumsal vesayeti tamamen sona erdirmeye imkânını doğurmuş durumdadır. Başka bir açıdan da, 12 Haziran seçimlerini önceki seçimlerden ayırmaktadır. Türkiye, uzun süredir, yeni bir gelecek inşa etmek yerine, içinde bulunduğu hayati bir krizi aşmak için seçimlere gitmiştir. 18 Nisan 1999 seçimleri 28 Şubat sürecinin yol açtığı siyasal krizi, 3 Kasım 2002 seçimleri hem 28 Şubat sürecinin hem de 2001 ekonomik çöküşünün yol açtığı siyasi ve ekonomik krizi, 22 Temmuz 2007 seçimleri de Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yol açtığı siyasi krizi aşmak üzere gerçekleştirilmiştir. Son üç seçimden farklı olarak,

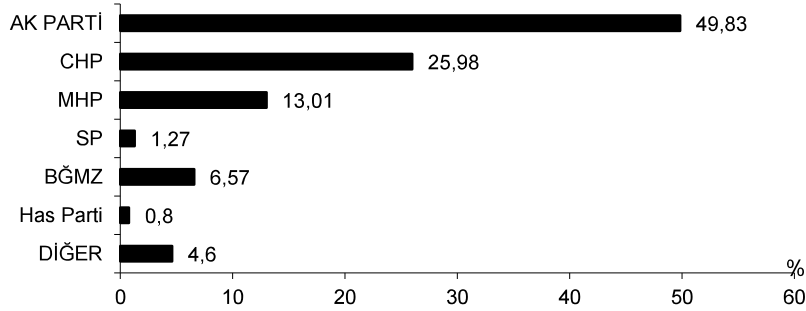
Türkiye, 12 Haziran seçimlerini bir krizi aşmak için değil, doğrudan doğruya yeni bir gelecek inşası için gerçekleştirmiştir. 12 Haziran sürecinde en belirleyici başlığın yeni Anayasa olması bu gelecek inşasını sembolize etmiştir. Bu yeni gelecek inşasının taşıdığı mesaj, hiç kuşkusuz, vesayet sisteminin ortadan kaldırılmasıdır (Ete, 2011:15). İktidardaki üçüncü dönemine, oylarını 2002 ve 2007 seçimlerine göre artırarak, %50 gibi bir oy oranıyla giren Erdoğan başkanlığındaki Ak partinin zaferiyle sonuçlandı. Bu seçim zaferiyle Erdoğan'ın önünde zaten mevcut olan geniş hareket alanı, en azından toplumsal meşruiyet anlamında daha da genişledi. Ak partinin ekonomik krizin damga vurduğu ne 2002 seçimleri, ne cumhurbaşkanlığı seçimlerine müdahale eden yüksek yargı ve TSK'nın e-muhtırası ile girdiği 2007 seçimleri kendisini 12 Haziran kadar söz ettirmeden denilebilir. Bu seçimde Ak parti Tunceli, Hakkâri ve Iğdır hariç Türkiye'nin her ilinden milletvekili çıkarmayı başarmıştır. Ayrıca Ak partinin 42 milyon seçmenin, 21 milyonunun oyunu alması Türk siyasi tarihinde kayıtsız kalınmayacak büyük bir başarıdır. Erdoğan'ın bu başarısını iktidarın imkanlarına bağlayanlar belki kısmen haklı olabilir; ama geçmiş dönem koalisyon iktidarlarının yıpratıcı ve bozucu etkisini vatandaşın unutmadığını, unutmamak gerekir (İnsel, 2011:21). 12 Haziran 2011 milletvekilliği genel sonuçları Tablo 1.2 aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

12 Haziran 2011 milletvekili genel seçimlerinin kesin sonuçları ile TBMM'ye giren üç parti ile bağımsızları ve TBMM'ye giremeyen

Parti	Genel başkanı	Oy oranı	%	Sandalye
Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan	21.399.082	49,83	327
Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu	11.155.972	25,98	135
Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli	5.585.513	13,01	53
Bağımsızlar		2.819.917	6,57	35
Saadet Partisi	Mustafa Kamalak	543.454	1,27	0
Halkın Sesi Partisi	Numan Kurtulmuş	329.723	0,77	0
Büyük Birlik Partisi	Yalçın Topçu	323.251	0,75	0
Demokrat Parti	Namık Kemal Zeybek	279.480	0,65	0
Hak ve Eşitlik Partisi	Osman Pamukoğlu	124.415	0,29	0
Demokratik Sol Parti	Masum Türker	108.089	0,25	0
Doğru Yol Partisi	Çetin Özaçıkgöz	64.607	0,15	0
TKP	Erkan Baş	64.006	0,15	0
Millet Partisi	Aykut Edibali	60.716	0,14	0
MMP	Ahmet Reyiz Yılmaz	36.188	0,08	0
Emek Partisi	Haydar Kaya	32.128	0,07	0
Liberal Demokrat Parti	Cem Toker	15.222	0,04	0
Toplam		42.941.763	100,00	385

meclis dışında kalan en yüksek iki partinin oyları Grafik 1.1’de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Grafik 1.1: 12 Haziran 2011, Genel Seçimleri Kesin Sonuçları

2.2. 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde, Erdoğan’ın miting konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı: Yapılan çalışma içerisinde; Erdoğan’ın 12 Haziran 2011 yılında miting meydanlarında kullanmış olduğu doğal dili, yine 2002 ve 2007 yılında olduğu gibi Bardin’in “Yıldız falı” analiz yöntemi kullanılarak belirlenecektir. Böylelikle sentaksa ve sözcüklere ilişkin analizde, anlam öğelerinin sınıflaması, sayımı ve anlamın belirtenleri üstünde durulacaktır. Burada yapılacak olan analizler ile mesajın kodunu (vokabüler, gramer özellikleri, anlam birimleri) bir önceki bölümlerde yapıldığı gibi incelenecektir. Bu yolla Erdoğan’ın 12 Haziran 2011’deki miting konuşmalarının kelime hazinesi, ortaya çıkarılacaktır. Bardin’in formülünü metne uygularken; 2002 ve 2007 de yapıldığı gibi yine sayı ve tarih ifadelerini sayım dışında tutulmuştur. Birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayırım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir. Erdoğan’ın yapmış olduğu miting konuşmalarının, cümle vurgusu ve kurgusu açısından incelenecek ve konuşmacının ortaya koymuş olduğu; politik dil incelenecektir. Bunun dışında, metinleri anlam birimi olarak cümleyi esas alarak önceki bölümler olan 2002 ve 2007’deki gibi aynı yöntemle incelenecektir. Erdoğan’ın, 12 Haziran 2011 yılında yapılan genel seçimler de Türkiye genelinde yapmış olduğu 38 miting konuşmalarında genel toplamı (1158480), sayfa sayısı (308), sözcük sayısı (150902), karakter sayısı (1002002), paragraf sayısı (1731), satır sayısı (12583), terim sayısı (150772) ve

terim çeşidi (6432) rakamsal veri olarak Tablo 1.3'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 1.3: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarının Tek Parça İstatistikleri

Erdoğan'ın 22 Haziran 2011 seçimleri döneminde yapmış olduğu miting konuşmalarını; önceki 2007 seçimleri döneminden benzer kılan durum yine prompter kullanarak yapmış olduğu, önceden yazılmış ve belirlenmiş olan konuşma metinleri olma özelliğine sahiptir. Erdoğan'ın 12 Haziran 2011'deki konuşmalarındaki terim sayısı: 150772'dir, diğer yandan Erdoğan'ın konuşmalarındaki terim çeşidi ise 6432 olarak belirlenmiştir. Bu konuşmalardaki terim sayısının, terim çeşidine oranındaki vokabüler birikimin düzeyi 23,4'dür. Ortaya çıkan bu sonuç ile Erdoğan'ın konuşmalarında terim sayısının yüksekliği, önceki dönemler olan 2002 ve 2007'ye oranla sayısal olarak daha da artmıştır. Erdoğan 2011'deki konuşmalarında da çok tekrar yaparak; terim çeşidini az kullanmış ve basit, doyurucu ve sade bir konuşma ile yine seçmen üzerinde yüksek bir etki yapmayı hedeflenmiştir. Bunun için de doğal dil zenginliği olarak 2011 miting konuşmalarının da önceki dönem konuşmaları gibi çok fazla bir çeşitliliği yoktur. Erdoğan, yapmış olduğu konuşmaların içerik analizinde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde durarak, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan doğrudan sonuca gitmiştir. Ayrıca prompter ile yapılan bu konuşmalarda Erdoğan, sürekli olarak tekrar yapmıştır. Bu Tablo 1.4'de Erdoğan'ın 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında

2011	Sayfa	308
	Sözcük	150902
	Karakter (boşluksuz)	1002002
	Karakter (boşluklu)	1158480
	Paragraf	1731
	Satır	12583
	Terim sayısı	150772
	Terim çeşidi	6432

ki dil zenginliği net olarak tespit edilmiştir. Konuşmalarında daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde duran Erdoğan, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk sonuca gitmiştir. Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç ve araç sözcüklerin daha çok amaç sözcüklerini kullanmıştır. Böylelikle ortaya konulan Söylem doluluk oranı yüksek bir şekilde, seçmen huzurunda sürekli tekrar edilerek verilmiştir. Erdoğan'ın miting

konuşmalarındaki kullanmış olduğu sözcük ve sözcük türleri Tablo 1.4'de aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 1.4: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki, Vokabüler Zenginliği

Erdoğan Kelime Hazinesi	Terim Türü	Terim Sayısı (O)	Terim Sayı Oranı %	Terim Çeşidi (V)	Terim Çeşidi Oranı %	O/V
	Amaç Sözcükler					
2011	İsimler	61765	%40,9	3785	%58,8	16,3
	Sıfatlar	21786	%14,4	244	%0,37	89,2
	Fiiller	30553	%20,2	1690	%2,6	18,07
	Araç sözcükler					
	Zamir	9715	%6,40	59	%0,91	164,6
	Zarf	10659	%7,06	99	%0,15	107,6
	Edat	6308	%4,18	16	%0,24	394,2
	Bağlaç	8165	%5,41	29	%0,45	281,5
	Ünlem	1821	%0,12	27	%0,41	67,4
	Toplam	150772	%100	6432	%100	23,4

Vokabülerin incelenmesi sonucu, mesaj üretiminin temel repertuarını ortaya koymaktadır. İncelenen 38 miting konuşmasında toplam 150772 sözcük vardır ve bunların 6432'ü farklı sözcüklerdir. Bu durumda O/V oranı yaklaşık 23,4'dir. Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmalarında ki bu oran 2002, 2007'de olduğu gibi yine, yüksek bir tekrar düzeyini yansıtır. Temel kelime hazinesi açısından ise sözcük türleri sınırlı olmakla beraber isim (61765 defa), fiil (30553 defa) ve sıfatlar (21786 defa) yüksek oranda kullanılmıştır. En çok kullanılan dolu sözcükler ve sözcük türleri sayısal ve yüzdesel oranları ile karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 1.5'de ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 1.5: Erdoğan'ın 2011'de, En Sık kullandığı Amaç Sözcükler

Sıralama	İsimler	Frekans	Sıfatlar	Frekans	Fiiller	Frekans
1	Kardeşlerim	1959	Bu	3056	Olmak	1968
2	Türkiye	778	Bir	2569	Vermek	1903
3	Millet	658	Var	1552	Demek	1579
4	Parti	541	Değerli	698	Yapmak	1486
5	Lira	523	Yok	595	Etmek	1261
6	Şey	512	Her	558	Bakmak	1019
7	Hizmet	507	En	257	Gelmek	954
8	CHP	480	Yeni	248	Bilmek	917
9	Yıl	474	Büyük	247	Almak	697
10	Bin	413	Tüm	245	Çıkmak	547

Erdoğan'ın 2011 miting konuşmalarında ki doluluk oranı, amaç sözcükler açısından incelendiğinde birinci sırada isimler, ikinci sırada fiiller, üçüncü sırada ise sıfatlar olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın en çok kullanmış olduğu, isim "Kardeşlerim" (1959 defa), fiil "olmak" (1968), sıfat "Bu" (3056) sözcük türleri olarak görülmektedir. Erdoğan'ın konuşmalarında ki araç sözcüklerin doluluk oranı ise aşağıda gösterilen Tablo 1.6'da aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

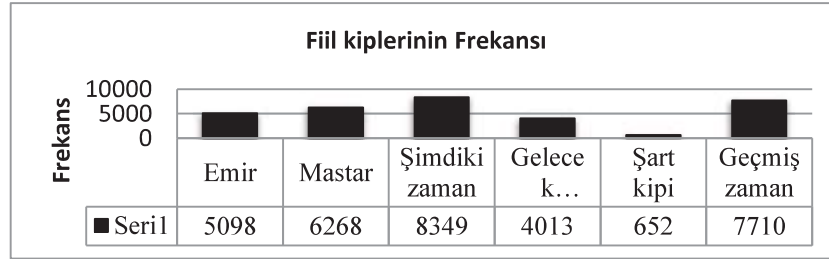
Tablo 1.6: Erdoğan'ın 2011'de, En Sık kullandığı Araç Sözcükler

Sıra	Edat	Frekans	Bağlaç	Frekans	Zarf	Frekans	Zamir	Frekans
1	Mı	2519	De	3219	Ne	1684	Biz	2807
2	İçin	950	Ve	1576	Şimdi	1417	Bu	1614
3	Değil	696	Ya	731	Evet	1055	O	1135
4	Nin	598	Ama	638	Daha	670	Şu	656
5	Kadar	595	Ki	598	Bura	595	Ben	579
6	Den	293	Çünkü	301	Böyle	418	Sen	562
7	Gibi	257	Yani	213	Hayır	374	Nere	409
8	Göre	144	Eğer	154	Artık	370	Hep	368
9	Rağmen	26	İle	140	İşte	359	Kim	351
10	Mesela	2	Hem	89	Beraber	327	Onlar	337

En çok kullanılan araç sözcükler incelendiğinde birinci sırada zarflar (10659), ikinci sırada zamirler (9715), üçüncü sırada bağlaçlar (8165), dördüncü sırada edatlar (6308) ve beşinci sırada ise ünlemler (1821) yer almaktadır. Vokabüler zenginliğin incelenmesinde yapılan araştırmalarda genel olarak ünlemler yer almamaktadır. Erdoğan'ın konuşmalarında ise vurgu ve tonlamada önemli bir araç olan ünlemler yapılan bu çalışma içerisine yine ünlemleri dâhil etmemizi gerekli kılmıştır. Araç sözcüklerden "de" bağlacı (3219) en çok kullanılırken sırası ile "Biz" kişi zamiri (2807), "mı-mu" soru edatı (2519), "Ne" soru zarfı (1684) ve "inşallah" ünlemi (317) diğer kullanılan araç sözcükler olmuştur. Erdoğan'ın 2011'de kullandığı politik dili Yıldız Falına göre değerlendirdiğimizde ortaya çıkan siyasal söylem; artık bir muktedir olma dilidir. Çünkü Erdoğan'ın söyleminde artık ortada kazanılmış birçok başarı vardır. Erdoğan'ın iktidara geldiği 3 Kasım 2002'den, 22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011 kadar; yapılan icraatlarını vatandaşa hem kabullendirmek hem de sahiplendirmek amaçlı bir söylem benimsediği açıkça görülmektedir. Örneğin, zamir

olan “Biz”, sıfat olan “Bu”, fiil olan “Olmak”, isim olan “Kardeşlerim”, bağlaç olan “-de”, zarf olan “Ne”, edat olan “mı-mu”, ünlem olan “İnşallah!” en çok kullanılan sözcük türleridir. Erdoğan’ın miting konuşmalarında kullandığı bu sözcük türleri, onun ortaya koymuş olduğu politik dilin geçmişten bugüne ve geleceğe yönelik muktedir bir yansımanın işareti olarak sayılabilir. Bazı terimlerin birbirini izliyor olması “problem-durum-soru” (Halep Ordaysa, Arşın Burada!) zincirini, Erdoğan’ın ileriye dönük projelerini seçmen nezdinde gerçekleştirebildiğini gösteriyor. Özellikle 2002 seçimlerinde en çok kullanmış olduğu fiillerin, “Olacağız-geleceğiz-bakacağız-edeceğiz-vereceğiz-diyeceğiz-yapacağız-alacağız-kalacağız-bileceğiz” den 2007 yılında “olduk, dedik, yaptık, ettik, verdik, geldik, aldık, bildik, konuştuk ve çıktık” idi. 12 Haziran’da ise veriyoruz, diyoruz, bakıyoruz, ediyoruz, oluyoruz, biliyoruz, alıyoruz” olması Erdoğan’ın siyasal söyleminin, vatandaşın geçmişten geleceğe (Nerden-Nereye) yönelik verilen sözlerin yerine getirildiğini muktedir bir güç olarak ortaya koymaktadır. Yapılan mitinglerde seçmen kitlesinin üzerinde propaganda amaçlı kullanılan politik dilin etkili olması bakımından sözcük türlerinin çok fazla olmamasına dikkat edilmiştir. Araç sözcükler arasında “Ben ve Biz” zamirlerinin çokluğu kullanılan politik dilin içeriği açısından bağlayıcı bir işlev görerek, seçmen ile Erdoğan arasında kişisel bir ilişki kurmaktadır. Erdoğan miting meydanlarında seçmenle direk temas ve söylem yoluna giderek siyasetin resmiliğinden, halkın samimiyetine doğru politik bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Erdoğan’ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiillerin kiplerinin incelenmesi aşağıdaki Grafik 1.2’de verilmiştir.

Grafik 1.2: Erdoğan’ın 2011’de Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı

Erdoğan’ın kullanmış olduğu fiillerin zamanları incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan yıldız falında gelecek zaman kullanımı yüksek olarak beklenirken

Erdoğan'ın konuşmalarında bu böyle görünmüyor. Gelecek zaman kullanım oranı 4013 ile beşinci sırada yer almıştır. Diğer yandan ise şimdiki zaman (8349) kipi birinci sırada yer alırken, geçmiş (7710) zaman ikinci, Master kipi (6268) üçüncü sırada ve emir kipi ise dördüncü sırada (5098) yer almıştır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma anlamında seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur. Özellikle Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Baktık-bakıyoruz, verdik-veriyoruz, dedik-diyoruz, yaptık-yapıyoruz, aldık-alıyoruz” gibi geçmiş seçimlerin ardından yapılanları ve devamlı anlatarak seçim sonrasında oluşacak olan iktidarda, muktedir olmayı hedeflenmiştir. Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar olumlu bir durumda olduğu örneğin “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-oluyor-oturuyor-söylüyor” Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur. Erdoğan'ın miting konuşmalarının da kullanmış olduğu fiil kiplerinin frekansı aşağıda ki Tablo 1.7’de genel olarak verilmiştir.

Tablo 1.7: Erdoğan’ın 2011’de Kullandığı, Fiillerin Çekim Kipleri

Kipler	Frekans		Kullanım Alanı
	Terim Sayısı	Terim Oranı	Seçmen üzerinde
Emir	5098	%16,6	Öğüt
Master	6368	%20,8	Sonuç
Şimdiki zaman	8349	%27,3	Durum
Gelecek zaman	4013	%13,1	Kesin Gelecek
Şart kipi	652	%0,021	Olası Gelecek
Geçmiş zaman	9173	%30,02	Olup bitmiş şeyler

Erdoğan'ın 2011 konuşmalarında yine 2002 ve 2007’de olduğu gibi geleceğe ilişkin en çok kullandığı fiil kipleri hem seçmeni hem de kendini bağlayan emir kipleridir. Kullanılan emir kiplerinin gelecek zaman ile politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur “Deyin-diyoruz-diyeceksiniz, bakacağım-bakın-bakacaksınız”. Kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır. Örnek “Geliyorsam-geliyorsanız”. Kullanılan master ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin icraatlarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bunlar “Vermek-etmek-kalmak-gelmek-gitmek-almak-bakmak” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan'ın kullanmış olduğu politik dilin seçmen üzerinde kararlılık, devamlılık ve istikrara uygun bir söylemdir. Söylemin ortaya çıkışı Ak Parti Hükümeti dönemi

öncesi ve sonrasında durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir.

2.3. Erdoğan'ın 2011 yılı konuşmalarında kullandığı, Retorik:

Erdoğan'ın 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında kullanmış olduğu retorikçi açığa çıkarmak için, O'nun konuşmalarında muhatap aldığı kişi, parti ve kurumları belirleyerek yapmış olduğu bu seslenişin hangi duyguyla gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Aşağıda verilen Tablo 1.8'de, Erdoğan'ın doğrudan hitap ettiği kişi, grup, parti ve kurumları göstermektedir. Bu tablo oluşturulurken, Erdoğan'ın açıkça hitap ettikten sonra kullanmış olduğu kişi zamirleri ve yüklemelerde duygu tekrarı olarak sayılmıştır. Hitaplarda kullanılan olumlu tekrarlar (+) ile gösterilirken olumsuz tekrarlar ise (-) ile gösterilmiştir. Ortaya çıkan duygu değerleri ise Erdoğan'ın kullanmış olduğu söz dizimine bağlı olarak sempati/antipati olarak belirlenmiştir.

Tablo 1.8: Erdoğan'ın Retoriklerinde Seslendiği Kişi ve Kurumlar

Sıra	Muhatap	2011 Retorik	
		Duygu	Tekrar
1	Kardeşlerim	+	1959
2	Türkiye	+	778
3	Milletimiz	+	658
4	Ak Parti	+	541
5	CHP	-	480
6	Hastane	+	403
7	Devlet	+	351
8	MHP	-	258
9	Öğrenci	+	243
10	Halk	+	223
11	Banka	+	218
12	Belediye	+	216
13	İktidar	+	195
14	Üniversite	+	168
15	Başbakan	+	156
16	Genç	+	152
17	Vatandaş	+	149
18	Bakan	+	139
19	Aile	+	117
20	Çiftçi	+	111

Erdoğan'ın yaptığı mitinglerde kullanmış olduğu olumsuz nitelme en çok başta mevcut ana muhalefet partisi CHP'ye (-480 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan özellikle 2011'deki konuşmalarında olumsuz nitelermelerinin adresini kişisel olarak hedef göstermekten sakınmıştır. Erdoğan 2011 konuşmalarında ikinci olumsuz nitelermeyi yine muhalefet partisi MHP'ye (-258 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan 2002 ve 2007 konuşmalarında, olumsuz kurumsal retoriklerinin büyük kısmını CHP'ye, diğer bir kısmını ise MHP'ye yönelik olarak yapmıştır. Ayrıca Erdoğan 2011'de kullandığı bütün olumlu retoriklerinin başında, kendi yürüttüğü görevi olan başbakanlık ile bakanları, Ak Parti hükümeti ve seçmen yani Milleti muhatap olarak kullanmıştır. Erdoğan olumlu nitelermelerinin muhatap olarak tamamını seçmen kesimleri üzerinde kurmuştur. Diğer yandan ise seçmenin kendisi dışındaki bütün seçilenleri olumsuz nitelme ile ayırt etmesini algı hedefi olarak belirlemiştir. Böylelikle Erdoğan'ın retoriklerinde kullanmış olduğu olumsuz nitelmenin muhataplığı seçmen karşısında muhalefet üzerinden yapılarak; seçmenin gözünde muhalefet partileri olmak üzere diğer siyasi rakipler de bilinçli olarak yıpratılmıştır. Erdoğan'ın olumlu retoriklerinin tamamı seçmene devamlılık, kararlılık ve projeler niteliğinde olup geleceğe dair ümit veren bir söylem ile kullanılmıştır.

2.4. Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarında, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi: Erdoğan'ın 2011 genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında gündemi ele alış biçiminde kullanmış olduğu anahtar kelimeler ile belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini kamuoyuna kabullendirmeye yönelik olarak da oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir. Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna kabullendirmek için oluşturduğu, gündemlerin anahtar kelimeleri konuşma metinlerine yansımaları aşağıdaki Tablolarda bir liste halinde verilmiştir. Tablo 1.9'da Erdoğan'ın miting konuşmalarında gündemine aldığı milli kavramlar aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 1.9: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki: Milli Kavramlar

	Milli Kavramlar	2011 Gündem
1	Millet	796
2	Türkiye	783
3	Ülke	342
4	Devlet	351
5	Bayrak	128
6	İstanbul	150
7	Milli	160
8	Ordu	1
9	Ankara	97
10	Türk	97
11	Anadolu	18
12	Hürriyet	3
13	Vatan	81
14	Çankaya	-
15	Cumhuriyet	63
16	Çanakkale	16
17	Gazi	23
18	İstiklal Marşı	8
19	Şehit	55
20	Başkent	2

Erdoğan 12 Haziran öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken Tablo 1.9'dan anlaşılacağı üzere Milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen gösterirken özellikle Millet kavramını “Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet” olarak açıklama yoluna 2007’de olduğu gibi devam etmiştir. Erdoğan 2011 konuşmalarında da Millet (796 defa) üzerinden yine vurgu yaparak gündemin tutmuştur. Diğer yanda ise Erdoğan Türkiye (783 defa) üzerinde ayrıca vurgu yaparak, Başbakanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 2002 ve 2007 seçimlerinde, seçmene vermiş olduğu vaatlerinin güvenilirliğini; 2011 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak 12 Haziran seçimlerini, ülke ve seçmenin gündemine taşımayı hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajına ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır. Erdoğan’ın konuşmalarında kullandığı başlıca siyasi kavramlar Tablo 1.10’da aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.10: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki: Siyasi

	Siyasal Kavramlar	2011 Gündem
1	Parti	541
2	Seçim	128
3	12 Haziran	-
4	İktidar	196
5	Siyasi	24
6	Tayyip Erdoğan	104
7	Başbakan	165
8	Başkan	17
9	Vatandaş	149
10	Oy	12
11	Siyaset	194
12	Halk	231
13	Hükümet	29
14	Seçilme	4
15	Parlamento	31
16	Lider	20
17	Sandık	50
18	MHP	258
19	Demokrasi	178
20	CHP	480

Erdoğan'ın 2011 konuşmalarında, gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiğini görüyoruz. Erdoğan, gündemi oluştururken Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle karşılaştırarak sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır. Erdoğan, muhalefet liderlerine kişisel olarak gündeminde yer vermekten sakınmıştır. Kurumsal olarak en çok CHP 2002 ve 2007 seçimlerinde, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin hedefinde olurken; 2011 seçimlerinde de yine durum değişmemiş ve CHP (480 defa) en ciddi rakip olarak; Erdoğan tarafından görülmüştür. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı diğer siyasi parti ise MHP'dir (258 defa). Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı ana kavram ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunların Ülke gündemine taşıyarak, oyların sandığa yansması Erdoğan tarafından hedef olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın

konuşmalarındaki ekonomik gündem belirlemesi Tablo 1.11'den de anlaşılacağı gibi 57. Hükümetin, IMF ile yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları ile ilgili olmuştur. Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı olumlu ekonomik politikalar sonucunda 2002, 2007 ve 2011'de gelinen noktayı sürekli olarak miting meydanlarında gündemde tutmuştur. Erdoğan, ekonomik gündeminin ikinci sırasında ise ekonomik krize bağlı olarak devam eden işsizliği ve mücadele yöntemlerini gündeminde tutmuştur. Azalan enflasyon rakamlarına bağlı olarak vatandaşın ekonomik refah seviyesinin yükseldiğini vurgulayan Erdoğan, milli gelirden ki artışı da sürekli olarak gündemde tutmuştur. Bütün bunların yanında Erdoğan 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde ülke gündemine, iktidara geldiklerinde atacakları yeni adımları ve projeleri meydanlarda seçmenle paylaşmıştır. Erdoğan 12 Haziran 2011'de, geçmiş hükümetten 2002'de nasıl bir yönetim ve Türkiye devrıldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik krizin ve şartların ağırlığında; hükümete geldiklerinde 2002 ve 2007'de hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye'yi iyi bir duruma getirdiklerini sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur. Erdoğan konuşmalarında, toplumsal olarak bütün kesimlerine seslenerek enkaz devrıldıklarını ifade ederken 2011'de ise "Halep Ordaysa, arşın burada" diyerek seçmene dün ile bugün arasında muhasebe yapmıştır. Erdoğan'ın 12 Haziran seçimlerinde konuşmalarında gündemine taşıdığı ekonomik kavramların ana başlıkları Tablo 1.11'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 1.11: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki: Ekonomik Kavramlar

	Ekonomik Kavramlar	2011 Gündem
1	IMF	58
2	İşsizlik	36
3	Borç	186
4	Emekli	54
5	Fon	4
6	Açlık	2
7	Maaş	24
8	Mazot	10
9	Batık banka	218
10	Enflasyon	68
11	Zarar	41
12	Lira	531
14	Yoksulluk	35

14	Prim	17
15	Rüşvet	1
16	Dolar	304
17	Milyon	148
18	Milyar	283
19	Ticaret	8
20	Hazine	10

Erdoğan'ın 2011 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda hukuki kavramları kamu gündemine taşırken 2002 ve 2007 olduğu gibi, daha çok siyasi yasaklar ve özgürlükler konusu üzerinde seçmene fikirlerini ifade etmek yerine. 2010 referandum süreci sonrasında yapılan hukuki düzenlemeler ile artık vesayet kalktığını ve 12 Eylül cuntasının son kalıntısı olan anayasanın değişmesi gerektiğini sürekli olarak gündeminde tutmuştur. Erdoğan, daha sonra yeni anayasa konusunda ülkenin ve toplumun beklenti içinde olduğunu vurgularken muktedir bir iktidar anlayışı içerisinde seçmenden başkanlık sistemi için bir beklenti olduğunu da yavaş yavaş gündemine taşımıştır. Ak Parti'nin seçim stratejisinin en önemli sacayaklarından birisi sivil yeni anayasa olmuştur. Erdoğan meydanlarda sürekli olarak diğer muhalefet partilerine başta CHP olmak üzere seslenerek gelin yeni anayasayı beraber yapalım diyerek muhalefet partileri üzerinde siyasi baskısını artırmıştır. Diğer yandan ise Erdoğan, sadece miting meydanlarında kalmayarak; 2023 Büyük-Güçlü, Türkiye hedefleri gereğince ve bireysel özgürlükler için sivil bir Anayasa için gerekli kamuoyu ve medya gündem çalışmaları yapılmıştır. Erdoğan'ın miting meydanlarında halkın gündeminde sürekli olarak taşıdığı hukuki kavramlar Tablo 1.12'de olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.12: Erdoğan'ın 2011, Konuşmalarındaki: Hukuki Kavramlar

Hukuksal Kavramlar	2011 Gündem	
1	Dava	35
2	Zulüm	8
3	Yasak	10
4	Özgürlük	109
5	Ceza	15
6	Mazlum	10
7	Eşitlik	9
8	Vicdan	10
9	Pınarhisar	1
10	Kanun	6
11	Mahkûm	12

12	Yasal	8
13	Adalet	89
14	Hâkim	28
15	Hukuk	60
16	Adaletsizlik	1
17	Mahkeme	20
18	Yasa	14
19	Hak	49
20	Anayasa	133

Erdoğan'ın 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında meydanlardan seçmenin ve ülkenin gündemine taşıdığı diğer kavramların başlıca olanları Tablo 4.53'de olduğu gibi aşağıda verilmiştir. Erdoğan özellikle seçim meydanlarından seçmene "Kardeşlerim" (1959 defa) diye Erdoğan'ın 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında, seslenirken ayrıca annelere (142 defa), gençlere (152 defa), emeklilere (49 defa), çiftçilere (111 defa) ve toplum bütün kesimlerine seslenerek onların sorunlarını kendi gündeminde tutarak çözüm önerileri sunmuştur. Erdoğan bu çözüm önerilerini iktidara geldikleri gün 2002 ve 2007'den bu yana ne kadarını gerçekleştirdiklerini; 2011'de de geleceğe yönelik seçim vaatlerini ve yeni seçim projelerini sürekli olarak ifade etmiştir.

Tablo 1.13: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarında ki: Diğer Kavramlar

	Diğer Kavramlar	2011 Gündem
1	Kardeşlerim	1959
2	Bu Şarkı	85
3	Eğitim	161
4	Hizmet	507
5	Hastane	403
6	Anne	142
7	TOKİ Konut	183
8	Onur	13
9	İnsan	189
10	Üniversite	174
11	Lise	26
12	Vergi	5
13	AB	33
14	Yoksulluk	75
15	Gazete	30
16	Teknoloji	42
17	Rabbim	14
18	Allah	351
19	Mazot	10

3. YÖNTEM: Bu çalışma içerisinde, kullanılan politik dilin özelliklerini tespit edebilmek amacıyla Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi ve Bardin'in içerik analizi yöntemi kullanılacaktır.

3.1. Söylem Analizi Yöntemi: Söylem Analizi Yöntemi: Söylem analizi, konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Söylem analizinin kuramsal arka planında sosyal bilimlerdeki sosyoloji, psikoloji, dilbilim, medya, siyasal bilimler gibi pek çok farklı alan yer almaktadır. Bu alanların her biri söylem analizini kendi bakış açılarına ve bilimsel yöntemlerine dayalı olarak kullanır ve söylem analizine ilişkin kendi kurallarını oluşturur (Ekşi ve Çelik, 2008:113). Söylem analizi nesnel kuralları olan ve nesnellığı barındıran bir analiz değildir. Bu yüzden nitel araştırma yöntemleri içinde adlandırılır. Bazı nitel analiz yöntemleri ile benzerlik gösteren tarafları vardır. Bununla beraber söylem analizi Dilbilim, psikoloji, sosyoloji felsefe gibi birçok disiplinin kavşak noktasında kesişen bir durumdadır. Söylem analizi sonucunda ulaşılan bilgi sübjektif ve yoruma dayalıdır. Kesin yargılara ulaşmaktan ziyade bireylerin farklı bakış açısıyla bakmasını sağlamaya ve söylemleri sosyal bağlam içinde değerlendirmeye çalışır (Demir, 2008: 5). Sözen'e göre, söylem analizi üç sacayağına dayanır: birincisi, Saussure'cü anlayışa dayanan yapısalci dilbilim. İkincisi, Wittgenstein'nin dilsel felsefesinden yararlanan post-pozitivizm. Üçüncüsü ise dil felsefesinde, Gadamer ve bir yarısı yapısalcılara, bir yarısı da hermeneutiğe dayanan Ricoeur'den etkilenen hermeneutiktir (Sözen, 2014: 79). Söylem analizi, mevcut söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme veya mevcut söylemlerin özelliklerini açığa çıkarma özelliğine sahiptir. Çalışmamız içerisinde zaman zaman Teun A. Van Dijk'm söylem analizi ve Bardin'in içerik analizi yönteminden yararlanılacaktır. Van Dijk'm, başta haber söylemi olmak üzere değişik söylem yapılarına ilişkin analiz çalışmaları bulunan Hollandalı bir dilbilimcidir (Van Dijk, 2003: 110). Van Dijk'm söylem anlayışında bir diğer önemli kavram: ideolojidir. Van Dijk, söylem ve ideoloji arasında iki yönlü bir ilişkiden olduğunu belirtir. Buna göre ideolojiler günlük yaşamdaki söylemlerimizi etkilerken, söylem de ideolojilerin yeniden üretiminde önemli bir rol oynar. Van Dijk'a göre iktidar, toplumsal gruplar arasındaki ilişkinin özelliği olarak ortaya çıkar ve esas olarak iletişim içindeki etkileşim içinde oluşur. Van Dijk; söylemin yapıları, iktidarın yapıları arasındaki ilişkileri analiz eder ve söylemsel iktidar biçimlerini (söylemsel formasyonları) açığa

çıkarmayı amaçlar (Van Dijk'dan akt. Sancar, 2008: 140-142). Van Dijk ideolojik söylemin, "Bizim iyi şeylerimizi, onların ise kötü şeylerini vurgulamak" şeklinde tezahür eden bu genel yaklaşımını daha ince ideolojik analize imkân verecek şekilde yeniden formüle eder. Van Dijk tarafından "İdeolojik (dördül alan) kare" olarak adlandırılan ve ideolojik söylem analizine temel teşkil eden bu kavramsal alan şu 4 ilkedен oluşmaktadır (Dijk, 2003: 57):

- 1) Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula.
- 2) Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula.
- 3) Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama.
- 4) Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama.

3.2. İçerik Analizi Yöntemi: Çalışma içerisinde yararlanacağımız diğer bir analiz yöntemi ise içerik analiz teknikleridir. İçerik analizi, mesajda, bireyi görünmeden etkileyen öğelerin etkilenmesine yönelik "İkinci bir okuma" olarak ifade edilir (Gökçe, 2006:35). Bu anlamda içerik analizi, bir tür iletişim psikanalizini ve ileteni algılama sanatını andırmaktadır. Söz konusu okuma, okuyanı önyargılarında onaylayan, ilk duygularında rahatlatan, ideolojik, politik ve kültürel kanaatlerini pekiştiren bir okuma değil, ona gerçekten de yeni bir şeyler öğreten, onu yeni bir şeylerin önüne koyan bir okumadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001:26). İçerik analizin uygulanırken, incelenen konuya bağlı olarak çeşitli teknikler kullanılır. Bunlardan tekniklerden özellikle, yapılan çalışmada uygulayacağımız tekniklerin kısaca ele almakta fayda vardır (Bilgin, 2006: 96).

3.2.1. Frekans Analizi: içerik analizi, en basit şekliyle, birim ve öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır. Bu tür analizde, sayılabilecek nitelikte birimler veya sözcükler alınır ve analiz göstergeleri frekans türünde ifade edilir. Frekans analizi, en basit şekliyle, birim veya öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır. Örneğin, bir metinde anahtar sözcüklerin, bir insanın günlük uğraşları arasında ilgi odaklarının, bir kitle iletişim aracında ana-temaların belirlenmesinde, frekans analiz sonuçlarına bakılır (Bilgin, 2006: 96).

3.2.2. Değerlendirici Analiz: Osgood ve arkadaşları (1954) tarafından geliştirilen bu yöntem, tutum ve kavramını ele alır. Bu yöntemin kuramsal çerçevesi, temsili bir dil anlayışına dayanır. İnsanın kullandığı dilde yansıdığı ve mesajın analizi sayesinde verici hakkında enformasyonlar edinilebileceği varsayılır. Örneğin Erdoğan'ın, genel seçimler öncesi, yapmış olduğu miting konuşmalarındaki olumlu veya olumsuz retorik tekrarları karşı tarafa bakışındaki tutumunu yansıtmaktadır. Ayrıca Erdoğan'ın,

konuşmalarındaki retoriksel tekrarların sayısı; karşı tarafa olan bakış açısının yoğunluğu ortaya koymaktadır.

• **3.3.3. Yıldız Falı:** Kitle iletişim alanında gerçekleştirilmiş çeşitli içerik analizi çalışmaları vardır. Bardin (1977) tarafından “Yıldız Falı” konusunda yapılan içerik analizi, bunların ilginç örneklerinden biridir. Buna göre; metindeki tüm kelimelerin sayısının (O), farklı kelimelerin sayısına (V) oranı (O/V) ile kelime çeşitliliği tespiti yapılmaktadır (Bilgin, 2006: 109). Bunun üzerine terimlerin “Doluluk” durumu, anlam taşıyıcı olanları ile araç niteliğinde olanların dağılımı nitel olarak değerlendirilebilecektir. İsim, fiil ve sıfatlar taşıyıcı, zarf, edat, nida ve bağlaç gibi diğer kelimeler ise araç kelimeler olarak tanımlanmaktadır. Metinlerde bu kelime grupları, toplam kelime sayısına oranı bakımından da incelenmektedir. Bu yolla hatibin metne taşıdığı kelime hazinesi, ortaya konulabilecektir. Bardin’in formülünü metne uygularken; sayı ve tarih ifadeleri sayım dışında tutulmuştur. Birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayırım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir. . Örneğin Erdoğan’ın 2011 seçim miting konuşmalarındaki “Doluluk” durumunu ölçülerek, kelime hazinesinin zenginliğini ortaya çıkartılacaktır.

4. SONUÇ

Doğal dil incelemesinde ortaya çıkan Tablo 1.3 ve 1.4’de genel olarak verilen bilgiler Erdoğan’ın Politik dilinin kelime hazinesini ortaya koymaktadır. Metin içeriğine bakıldığında 150772 terim sayısı ve 6432 terim çeşidinden oluşmaktadır. Buna göre Erdoğan’ın miting konuşmalarındaki tekrar oranı ortalama olarak 23,4’dür. Erdoğan’ın 2011’deki prompter kullanarak yaptığı konuşma metinlerine bakıldığında; konuşma metinlerindeki terim sayısının çeşitliliği, Onun kelime hazinesinin ne kadar çok zengin olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ise tekrar oranını bu kadar çok yüksek propaganda açısından Erdoğan’ın politik dilinin kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir. Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine bağlı kalarak genel bir değerlendirme yapmak; Erdoğan’ın gerçek niyetini ortaya koymak yersiz bir çabadır. Çünkü kullanılan bu politik dil Erdoğan’ın 2011 seçim döneminin durumunu seçmene yansıtmak ve seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı bir politik söylemdir. Doğal dil kullanımını gösteren Tablo 1.5’de konuşma metinlerinin içerisinde

amaç sözcükle olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Konuşma metinlerinde kullanılan 150772 terim çeşidinin 114104'ü amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesi olarak değerlendirilir. Diğer yandan ise konuşma metinlerinde kullanılan araç sözcükler Tablo 1.6'da konuşma metinlerinin içerisinde zamir, zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektedir. Bunun içinde Erdoğan'ın konuşma metinlerindeki araç sözcüklerin kullanım oranı 36668 olarak; 2002 ve 2007'ye oranla daha yüksek bir oranda kullanılması verilen mesajlarda vurgunun, anlatımın güçlendirilmesi ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir. Erdoğan'ın konuşmalarında kullanmış olduğu "Biz" zamiri (2807 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partiyi göstermek için kullanılmıştır. Erdoğan Biz Zamirini 2002'de (1947 defa) 2007'de (1675 defa) daha az kullanırken 2011 'de (2807 defa) çok kullanmıştır.

Ben zamirini 2002'de (472 defa), 2007'de (643 defa), 2011'de (579 defa) daha az kullanmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında "Ben" ve "Biz" zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebilir. Özellikle Erdoğan konuşmalarında, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman "Biz" öznesini kullanırken, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda "Ben" öznesini kullanmayı tercih etmiştir.

"Eğer sizler bize yürü demeseydiniz biz yürüebilir miydik? Sizler bize güç katmasaydınız bizler yürüebilir miydik? Sizler bize yürüyün dediniz yürüdük. Hani şair diyor ya, "Delikanlım, işaret aldığın gün atandan yürüyeceksin, millet yürüyecek arkandan." İşte böyle yürüyoruz, böyle yürüyeceğiz." (Afyon-10.05.2011mitingi)

Erdoğan'ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere, hangi duygu yüküyle hitap ettiği incelendiğinde Tablo 1.8'de görüldüğü gibi, "Kardeşlerim" (1959 defa) ve "Türkiye" (778 defa) sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Bu sonuç daha çok Erdoğan'ın miting meydanlarında direk vatandaşları hedef aldığının bir göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene sonrasında Türkiye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu mevcut dönemin muhalefet partilerine ve 12 Haziran seçimlerindeki en büyük rakibi olan CHP'yi (480) muhatap olarak kullanmıştır. Konuşmalarındaki sayısı ve yoğunluk

bakımından olumsuz seslenişin çokluğu da bunun bir sonucudur. Erdoğan'ın konuşmalarında, ikna aracı olarak kullandığı referans doğrudan doğruya kendisidir. “Biz” zamirinin kullanması ve konuşmalardaki yoğunlaşmada bu gözlemi doğrulayıcı niteliktedir.

Erdoğan 2011 konuşmalarında, gündem oluşturmada; en büyük teminat olarak 2002 ve 2007’de olduğu gibi, 2011’de de sürekli olarak kendini göstermeyi başarabilen bir politik dil kullanmıştır. 12 Haziran öncesi yeni bir anayasa yapılması gerekliliğini meydanlara taşıyan Erdoğan, sivil anayasa ve bireysel özgürlükler konusunda yeni hedefler belirlemiştir. Erdoğan’ın siyasal söyleminin sebeplerini, Türk siyasi tarihinin içerisinde özellikle 12 Eylül askeri darbesini siyasi, ekonomik ve sosyal yansımalarında bulabiliriz. Ayrıca Erdoğan’ın ortaya koyduğu siyasal söyleminin sonuçları ise gelecek Türk siyaseti için uzun yıllar bir belirleyen ve çıkış noktası olarak devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma içerisinde, Erdoğan’ın politik dilinin dünü, bugünü ve yarını ile beraber siyasi, ekonomik ve sosyal yönden incelenmiştir.

Yapılan çalışma, Türk siyasi tarihinin yakın dönem bir projeksiyonu olması yanında; geleceğe ışık tutacak önemli sonuçları da ortaya koymaktadır. Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011’de yapmış olduğu konuşmalarında geleceğe ilişkin en çok kullandığı fiil kipleri hem seçmeni hem de kendini bağlayan emir kipleridir. Kullanılan emir kiplerinin gelecek zaman ile politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur “Deyin-diyoruz-diyeceksiniz, bakacağım-bakın-bakacaksınız”. Kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır. Örnek “Geliyorsam-geliyorsak-geliyorsanız, veriyorsa-veriyorsak-veriyorsanız”. Kullanılan mastar ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin icraatlarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bunlar “vermek-etmek-kalmak-gelmek-gitmek-almak-bakmak” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan’ın kullanmış olduğu politik dil seçmen üzerinde kararlılık, devamlılık ve istikrara uygun bir söylemsel dildir. Söylemin ortaya çıkışı Ak Parti Hükümeti dönemi öncesi ve sonrasında durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir. Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011’de miting meydanlarında kullanmış olduğu ana sloganlar “Her şey Türkiye için, Durmak yok yola devam, İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün ve Hayaldü gerçek oldu” olarak belirlenerek kullanılmıştır. Böylelikle Ak parti hükümetleri döneminde gerçekleşecek ve gerçekleşen hedeflerin önemine Erdoğan tarafından vurgu yapılmıştır.

Erdoğan’ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere hangi duygu yüküyle hitap ettiği ve kullanılan retorikleri incelendiğinde

“Kardeşlerim” (1959 defa), “Türkiye” (783 defa) ve “Millet” (796 defa) sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Ortaya çıkan bu veriler, daha çok Erdoğan’ın miting meydanlarında aracı koymadan direk vatandaşı muhatap aldığı bir göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene, sonrasında ise Türkiye’ye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu 2002, 2007 ve 2011’deki seçimlerinde en büyük rakibi olan başta CHP’yi ve diğer rakibi olan MHP’yi muhatap alarak kullanmıştır. Erdoğan’ın retorikleri dönemsel olarak olumlu ve olumsuz olabilmektedir. Örneğin 2002 seçimleri öncesi “Hükümet ve iktidar” olumsuz bir retorik iken 2002 sonrası olumlu hale gelmiştir. Yine Cumhurbaşkanlığı veya HSYK olumsuz bir retorik iken sonradan olumlu bir retorik haline gelebilir. Erdoğan 2011 öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken, milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen göstermiştir. Özellikle birlik ve beraberliğin altını çizerek Millet kavramını “Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet” olarak açıklama yoluna gitmiştir. Erdoğan miting konuşmalarında da Millet sevdası üzerinden yine vurgu yaparak kendi gündemini oluşturmuştur. Diğer yanda ise Erdoğan Türkiye üzerinde ayrıca vurgu yaparak, Başbakanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 2002 ve 2007 seçimlerinde, seçmene olan vaatlerinin güvenilirliğini; 2011 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak yapılan seçimleri (3 Kasım, 22 Temmuz ve 12 Haziran), ülke ve seçmenin gündemine taşımaya hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajı ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır. Erdoğan’ın 2011 konuşmalarında, gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiğini görülmektedir. Erdoğan, gündemi oluştururken Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle karşılaştırarak sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır. Erdoğan konuşmalarında muhalefet liderlerine kişisel olarak çok mecbur kalmadıkça, gündeminde yer vermekten kaçınmıştır. Kurumsal olarak en çok CHP 2002 ve 2007 seçimlerinde, Erdoğan tarafından Ak Parti’nin hedefinde olurken; 2011 seçimlerinde de yine durum değişmemiş ve CHP en ciddi rakip olarak görülmüştür. Erdoğan 12 Haziran 2011’de geçmiş hükümetten nasıl bir yönetim ve Türkiye devraldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik kriz ve şartların ağırlığında; hükümete

geldiklerinde 2002 ve 2007’de hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye’yi iyi bir duruma getirdiklerini sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur. Konuşmalarında, toplumun bütün kesimlerine seslenerek enkaz devraldıklarını ifade ederken 2007 “Nereden, Nereye” , 2011’de ise “Halep Ordaysa, arşın burada” diyerek seçmene umut aşılamıştır. Erdoğan’ın ekonomik gündeminde, sürekli bir değişim ve daha iyiye doğru bir gelişme, yanında büyüme var olduğu görülmektedir. Erdoğan 2011 seçimlerinde herhangi bir mağduriyet veya haksızlık ile ilgili seçmene fikirlerini ifade etmek yerine, kendisine ve Türkiye’ye daha sivil olan bir hukuki gündem oluşturmuştur. Erdoğan özellikle, 2010 referandum süreci sonrasında yapılan hukuki düzenlemeler ile artık vesayet kalktığını ve 12 Eylül döneminin son izi olan anayasanın değişmesi gerektiğini sürekli olarak gündeminde tutmuştur. Erdoğan, daha sonra yeni anayasa konusunda ülkenin ve toplumun beklenti içinde olduğunu vurgularken muktedir bir iktidar anlayışı içerisinde seçmenden başkanlık sistemi için bir beklenti olduğunu da yavaş yavaş gündemine taşımıştır. Erdoğan’ın özellikle seçim meydanlarında kullanmış olduğu “Ben ve Biz” zamirlerinin anlamca zaman zaman yer değiştirdiği görülür. Bu durum seçmen tarafından da kabul edilmiş bir durum olup; seçmen için özellikle bu zamirlerin kullanımında Erdoğan’ın sadece nasıl söylediğinin değil, ne söylediği önemsenmiştir. Konuşmalarında kullanmış olduğu “Biz” zamiri (2807 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partinin kurumsal kimliğini öne çıkarmak için kullanılmıştır. Erdoğan 2011 yılı miting konuşmalarında “Ben” zamirini ise (579) diğer seçim dönemlerine göre daha az kullanmıştır. 2011’de yapmış olduğu miting konuşmalarında, söylemsel inanılabilirlik ve güvenilirlik açısından seçmene karşı en büyük teminat olarak, kurumsal bir güven yerine, sürekli kendini göstermesi; O’nu diğer rakiplerinden söylem olarak ayırmaktadır. Türkiye’de parlamenter sistemde, demokratik olarak, Millete ve ülkeye hizmet eden siyasi partiler, parti kimliği, disiplini ve kadro hareketi olarak tek bir çatı altında, parti Liderinin kendi şahsi ve siyasi karizması ile seçmen karşısına çıkmaktadır. Liderlerin bu karizması genel olarak son dönemde parti kimliğinin gerisinde bir konumda iken, Erdoğan’da ise bu durum tam tersine bir durum göstermektedir ve kendi karizması, seçmenin gözünde parti kimliğinin çok ötesindedir. Bunun içinde Erdoğan kendi karizmasını, siyasi birikimlerini ve kazanımlarını seçmenin karşısında referans olarak gösteren bir politik dili kullanmaktadır. Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011’de yapmış olduğu miting konuşmalarının sonuç maddelerini sıraladıktan sonra şunu belirtmek gerekir, Erdoğan’ın politik dili 2002

yılında iktidara aday iken varoluşsal bir söylem özelliği taşır. 2007 yılında ise Erdoğan, iktidara sahip olmanın ve devamlılıktan yana istikrarın sürmesini isteyen bir söylemi benimsemiştir. 2011 yılına gelindiğinde ise artık Erdoğan, yaklaşık 10 yıldır hükümet olmanın yanında; siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan muktedir olan politik dil ile seçmenin karşısına çıkmıştır. Büyük hedefler ve büyük projeler ile Türkiye vizyonu çizen Erdoğan, kendi iktidarını her alanda hissettirmiştir. Sonuç olarak Erdoğan'ın, seçim (2002, 2007 ve 2011) meydanlarında basit, sade ve seçmene dolu bir mesajla kullanmış olduğu "Politik dil" seçmen tarafından benimsenerek kanıksanmıştır. Böylece seçim meydanlarında Erdoğan'ın seçmen karşısında "ikna ve iddia" açısından en önemli propaganda enstrümanı olmuştur. Kullanmış olduğu "Politik dil" ile Erdoğan seçim meydanlarındaki bu başarısını sandığa yansıtmayı başararak, Türkiye'de yapılan genel seçimlerden üç defa üst üste birinci olarak çıkmayı sağlamıştır.

Kaynakça

- Arklan, Ümit (2004) "Siyasal Liderlikte Karizma Olgusu: Recep Tayyip Erdoğan Örneğinde Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma" Konya, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bilgin, Nuri (2006) Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Çakır, Ruşen ve Çalmuk, Fehmi (2001) Recep Tayyip Erdoğan: bir dönüşüm öyküsü. İstanbul: Metis Yayınları. Demir, Zerrin, (2008), Bir Dini Söylem Analizi (Psikolojik Bir Yaklaşım), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Çetin, Bilal (2003) Türk Siyasetinde Bir Kasımpaşalı, Tayyip Erdoğan. İstanbul: Gündem Yayınları
- Doltaş, Dilek, (2009), Söylem ve Yazın, Ahmet Kocaman (Derleyen), Söylem Üzerine, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 48-55.
- Durna, Tezcan ve Ç. Kubilay. (2013) "Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde Polise Taş Atan Çocuklar Örneği", Ankara SBF Dergisi, 5 Ekim 2015
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/1425/16041.pdf>
- Ekşi Halil ve Hilal Çelik "Söylem Analizi" Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, C. 27, 2008, 99-117.
- Eraslan, Levent "Liderlik Olgusunun Tarihsel Evrimi, Temel Kavramlar ve
<http://www.milliyet.com.tr/1999/04/22/siyaset/siy11.html>
23.05.2016

- Ete, Hatem (2011) 12 Haziran 2011 Seçimleri. SETA Analiz Dergisi. İstanbul, sayı: Aralık, 13-46
- Foucault, Michel (1987) Söylemin Düzeni. Çeviren: Turhan Ilgaz, İstanbul: Hil Yayınları.
- Gökçe Orhan, Akgün Birol ve Süleyman Karaçor (2002) Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 4, ss,1-44.
- Gökçe, Orhan, (2006), İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İnsel, Ahmet (2011) 12 Haziran Seçimleri: Yine AKP Attı, 3-0 “Burada Herkes Mağdurdur”. İstanbul, Birikim Dergisi, sayı:267, ss 15-23
- Kantar, Gökmen (2016) Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Recep Tayyip Erdoğan’ın Miting Konuşmalarının Siyasal Söylem Analizi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Kaya, Vahap (2003) Yumuşak karizma: Recep Tayyip Erdoğan’ın liderliği üzerine bir deneme. İstanbul: Sis Yayıncılık.
- Komsuoğlu, Ayşegül (2003) Siyasal Liderlik ve Süleyman Demirel Örneği. İstanbul: Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Mutlu, Erol (2008). İletişim Sözlüğü, Beşinci Basım, Ankara: Ayrac Kitapevi.
- Sancar, Serpil, (2008), İdeolojinin Serüveni. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sözen, Edibe (2014) Söylem. Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Tavşancıl Ezel ve Aslan Esra (2001) İçerik Analizi Uygulama ve Örnekleri. İstanbul, Epsilon Yayın evi.
- Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye’de Seçmen Davranışı, Önceki kırılmalar ve 2002 Seçimi. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Van Dijk, Teun. A (1991) Racism and the Press, Routledge London and New York
- Van Dijk, T. (2003). Critical discourse analysis. D.Schiffirin., D. Tannen, & E., H. Hamilton (Ed.), In The Handbook of Discourse Analysis. (352-372). Oxford: Blakwell Publishing.
- Van Dijk, Teun A. Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım (Çev. Nurcan-ATEŞ), Barış Çoban (Der.), Söylem ve İdeoloji, İstanbul, Su Yayınevi, 2003.
- Yıldırım, Ergün (1999) İktidar mücadelesi ve din. İstanbul: Bilge Yayınları
- Yıldırım, Ergün (2002) 66-70 AKP: Bir Politik Tasarımın Sosyolojik Temsiliyeti. Birikim Dergisi, sayı: 163164, 66-70
- Yiğitbaşı, Güran Kübra (2015) “22 Temmuz’dan 7 Haziran’a Kampanyalar Ekseninde Adalet Ve Kalkınma Partisinin (AK PARTİ) Siyasal İletişimi”. İstanbul: SETA yayınları.